

KAAs 9/2021 vp - Uhanalaisten lajien metsästäminen kiellettävä metsästyslaissa

Erityisasiantuntija Janne Pitkänen, MMM/LVO/ERÄ
Maa- ja metsätalousvaliokunta 11.2.2022

Nykyinen lainsäädäntö antaa jo riittävät keinot

Suomen metsästyslain 38 §:n antaa kattavat toimivaltuudet ministeriön asetuksella kieltää tai rajoittaa metsästystä enintään 3 vuoden määräajaksi. Nämä toimivaltuudet ja niiden käyttö esimerkiksi metsähanhen ja metsäkanalintujen metsästyksen säätelyssä ovat Euroopassa malliesimerkki ajantasaiseen riistatietoon perustuvasta, kannanvaihteluihin sopeutuvasta, nykyaikaisesta metsästyksen säätelystä. Sitä vastoin kansalaisaloitteen esitys automaattisesta metsästyksen kiellosta erilaisten uhanalaisuusluokitusten perusteella johtaisi joustamattomiin, 10 vuoden metsästyskieltoihin, mikä olisi jopa itse Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton IUCN:n ohjeiden mukaan asiaton käytäntö. Maa- ja metsätalousministeriö ei kannata kansalaisaloitteen hyväksymistä.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että taantuvien lajien kantojen kääntämiseksi jälleen kasvuun tarvitaan:

- **Laaja-alaisia elinympäristöjen hoitotoimenpiteitä suojelualueiden ulkopuolella, joita on tällä hallituskaudella käynnistetty SOTKA-hankkeen ja HELMI-ohjelman avulla;**
- **Metsästyksen kestävyysvarmistamiseksi tarvittaessa myös metsästyksen rajoittamista määräajaksi kokonaan tai osittain; sekä**
- **MMM:n ja YM:n hallinnonalojen kesken yhteistyötä myös luonnonsuojelualueverkoston hoitamiseksi entistä paremmin.**

MMM ei kannata kansalaisaloitteen hyväksymistä

- 1) IUCN omat ohjeet kieltävät uhanalaisuusluokituksen automaattisen linkityksen lainsäädäntöön
- 2) Alun perin uhanalaisuusarvioinnin tarkoituksena on ollut lajien maailmanlaajuisen sukupuuttoon häviämisen riskin arviointi, mutta ei suojelutarpeen arviointi.
- 3) Arvioinnissa asiantuntijatulkinnan merkitys on suuri
- 4) Arvioinnissa on toisinaan vaikea erottaa luontaisia kannanvaihteluita lajin uhanalaisuuden laukaisevasta vähenemisestä
- 5) EU:n tai muun Suomen ulkopuolisen alueen luokituksen mukaan seuraava metsästyskielto johtaisi myös Suomessa runsaslukuisten ja/tai elinvoimaisten riistalajien metsästyskieltoon: teeri, itämerennorppa
- 6) Vaihtelevien riistakantojen metsästyspainetta voidaan säädellä joustavammin vuosittaisilla MMM:n asetuksilla

1) IUCN omat ohjeet kieltävät automaattisen linkityksen lainsäädäntöön

Kansainvälisen luonnonsuojeluliitto IUCN omat ohjeet kieltävät lajin uhanalaisuusarvioinnin automaattisen kytkemisen lainsäädännölliseen toimeen:

Automaattisen lainsäädännöllisen muutoksen kytkeminen siihen, että laji lisätään uhanalaisten lajien listalle on katsottava epäasialliseksi IUCN:n uhanalaisuusarvioinnin käytöksi.-- Esimerkiksi lain säätäminen siten, että kaikkien uhanalaisiksi listattujen lajien kauppa olisi kielletty. Hyvin säännelty kauppa voi vaikuttaa positiivisesti joidenkin uhanalaisten lajien suojeluun ja se voi olla tärkeä ihmisten elinkeinojen näkökulmasta. Samalla tavoin automaattinen uhanalaiseksi listattujen lajien sisällyttäminen lainsäädäntöön,-- ilman että uhanalaisuuden syitä ja muita vaikuttavia tekijöitä on harkittu, --esimerkiksi kansainvälisen kauppakiellon säätäminen, vaikka kansainvälinen kauppa ei uhkaisi lajia.

--following inappropriate uses of IUCN Red list are recognized in the field of International/national/subnational legislation and policy as well as in the international agreements:

Automatically linking a legislative response to the inclusion of a species in a particular Red List category -- e.g., enacting national law banning all trade of any species that is listed as threatened. Well-regulated trade can contribute positively to the conservation of some threatened species, and may be essential for human livelihoods.

Automatically including threatened species on lists without considering underlying cause of the threat and other relevant factors -- e.g., including a threatened species on a CITES appendix even when it is not threatened by international trade

Lähde: GUIDELINES FOR APPROPRIATE USES OF RED LIST DATA <https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/Rep-2009-007.pdf>

2) Alun perin uhanalaisuusarvioinnin tarkoituksena on ollut maailmanlaajuisen sukupuuttoon häviämisen riskin arviointi, mutta ei suojelutarpeen arviointi.

- Mitä pienemmille maantieteellisille alueille arviointeja nykyään tehdään: esim. EU, Itämeri, Suomi, maakunta jne. maapallon mittakaavassa pienemmät alueet, sitä useammin esim. lisääntymiskykyisten yksilöiden määrän kriteeri täyttyy esimerkiksi luontaisen levinneisyysalueensa reuna-alueella elävien tiheydeltään harvojen kantojen/osakantojen kohdalla.

3) Asiantuntijatulkinnolla valta siitä, onko laji uhanalainen vai ei

Arvioinnissa asiantuntijatulkinnan merkitys on suuri:

- Kaikilla lajeilla yhteiset kriteerit, siksi arvioinnissa tarvitaan runsaasti lajikohtaisten ekologisten erityispiirteiden soveltamista arvioinnissa
- 5 erilaista kriteeriä, mitä käytetään?
- Aineistot eivät avoimesti saatavilla, mitä aineistoja käytetään?
- Mahdollisuus asiantuntija-arvion perusteella korottaa tai alentaa uhanalaisuusluokkaa
 - Lähihistoriassa esimerkiksi Venäjän puolella elävien suurpetokantojen mahdollinen Suomen kantojen sukupuuttoon häviämisen vaaraa vähentävä vaikutus on ollut asiantuntijoiden muuttuvien tulkintojen kohteena.

3) Asiantuntijatulkinnnoilla valta siitä, onko laji uhanalainen vai ei

Varoittava esimerkki vuoden 2010 arviosta:

- 2000: karhu ja ilves eivät olleet uhanalaisia, vaan silmälläpidettäviä.
- 2010: asiantuntijat muuttivat tulkintaa ja arvioivat ne uhanalaisiksi, vaikka ilveskanta oli edellisen arvioinnin jälkeen lähes 3-kertaistunut (855->2300) ja karhukantakin 2-kertaistunut (850->1844):

"Muuttunut tulkinta koski esimerkiksi suurpetoja. Niiden luokitusta on aiemmin laskettu sillä perusteella, että naapurimaissa elävien populaatioiden ja sieltä tulevan muuttoliikkeen katsottiin alentavan lajien häviämiskärsiä Suomessa. Tähän ei katsottu löytyvän nykytiedon valossa enää perusteita, joten suurpetojen uhanalaisuusluokkia ei enää alennettu, vaan ne ovat suoraan kriteerien mukaiset."
- 2015 tehtiin tavallista 10-vuotisjaksosta poikkeava väliarvio nisäkkäille ja linnuille:

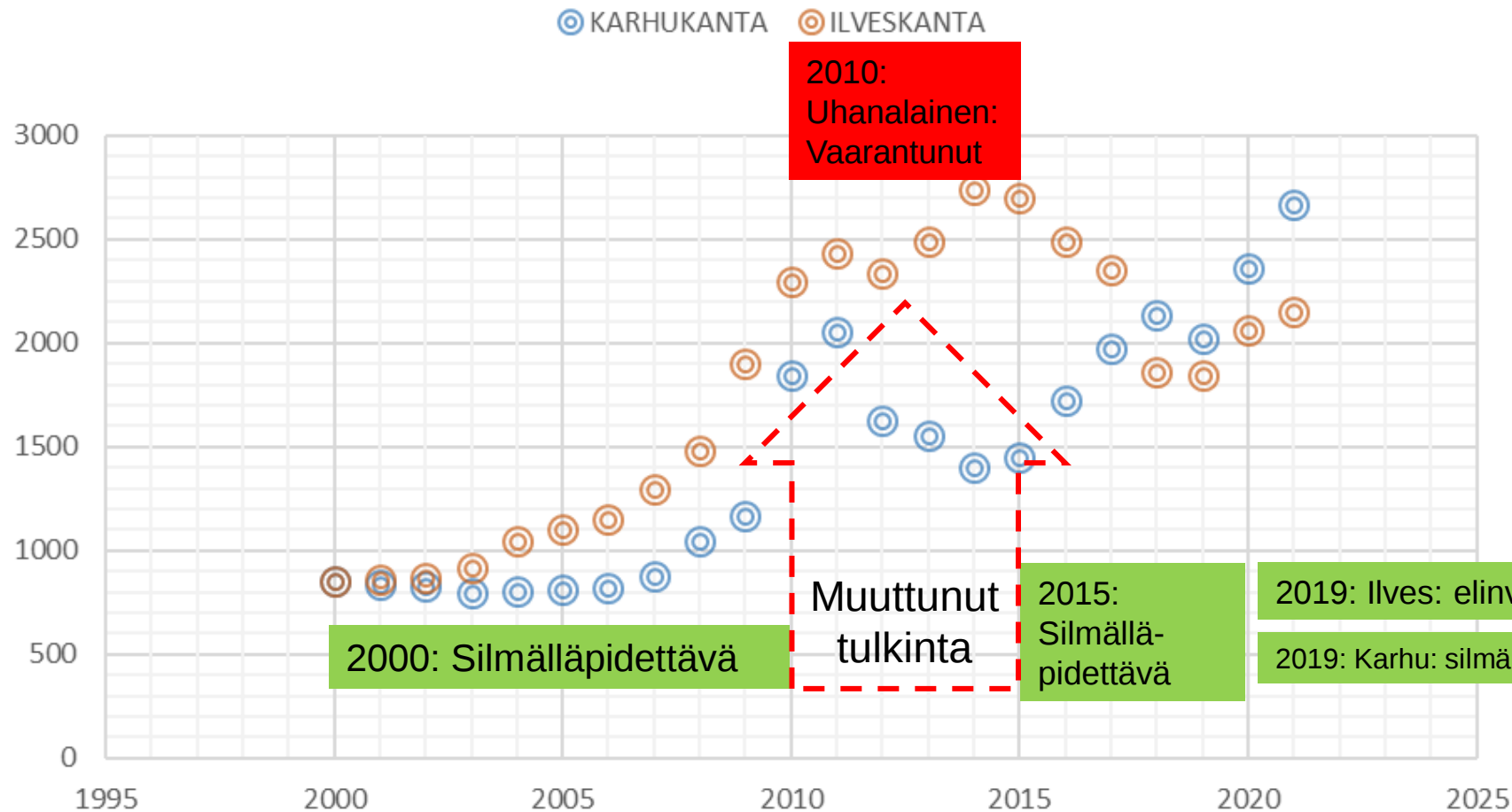
"Karhun (Ursus arctos) geneettisissä uusissa tutkimuksissa (Kopatz ym. 2014, Hagen ym. 2015, Kojola ja Heikkinen 2015) on käynyt ilmi, että Suomen karhukanta on saanut tuntuvaan täydennystä itärajan takaa. Sen vuoksi lisääntymiskykyisten yksilöiden perusteella annettua luokkaa vaarantunut (VU) alennettiin silmälläpidettäväksi (NT)."

"Myös ilveskanta on runsastunut arvioinnissa käytetyn tarkastelujakson (ilveksellä 15 v) aikana moninkertaiseksi (Luonnonvarakeskus 2015b) eikä yksilömäärä täytä enää uhanalaisuuden kriteerejä. Nykyisen kannan arvioidaan olevan noin 3000 yksilöä, josta on lisääntymiskykyisiä arvioilta 1 200–1 400 yksilöä. Luokkaa muutettiin runsastuneen kannan vuoksi vaarantuneesta (VU) silmälläpidettäväksi (NT). Suomen ilvekset ovat osa suomalais-venäläistä kantaa ja kannantiheys on samalla tasolla rajan molemmin puolin. Suomen kanta ei saa vahvistusta rajan yli, joten yhteisellä kannalla ei ole vaikutusta uhanalaisuusluokkaan."
- 2019: "Punaiselta listalta nyt poistuneista lajeista ilveksen luokkaa lievennettiin kertaalleen jo vuonna 2015. Lisäksi tässä arvioinnissa tarkennettiin lisääntymiskykyisten yksilöiden laskentatapaa eli mukaan laskettiin kaikki yli yhden vuoden ikäiset potentiaalisesti lisääntymiskykyiset yksilöt, ei ainoastaan lisääntyviä yksilöitä. Lajin luokkaa muutettiin silmälläpidettävästä (NT) elinvoimaiseksi (LC) ja luokan muutoksen pääsyyksi katsottiin lajin tilassa tapahtunut aito muutos. Ilveskanta kasvoi pitkään, mutta uusimman tiedon mukaan (Holmala ym. 2018) kasvu tasaantui vuonna 2014, ja sen jälkeen kantaa on pienennetty metsästyksellä 20 %. Silti laji on edelleen selvästi elinvoimainen."

3) Asiantuntijatulkinnnoilla valta siitä, onko laji uhanalainen vai ei

Karhun ja ilveksen kanta-arviot 2000-2021

- Vuoden 2010 arvioinnissa asiantuntijat muuttivat tulkintaa ja arvioivat karhun ja ilveksen **uhanalaisiksi**, vaikka ilveskanta oli edellisen arvioinnin jälkeen lähes 3-kertaistunut (855->2300) ja karhukantakin 2-kertaistunut (850->1844): "Niiden luokitusta on aiemmin laskettu sillä perusteella, että naapurimaissa elävien populaatioiden ja sieltä tulevan muuttoliikkeen katsottiin alentavan lajien häviämiskäytännön Suomessa. Tähän ei katsottu löytyvän nykytiedon valossa enää perusteita--"
- Sittemmin (2015) karhun osalta tulkinta on muutettu takaisin uusien tutkimustulosten perusteella.
- Lisäksi 2019 arvioinnissa tarkennettiin lisääntymiskykyisten yksilöiden laskentatapaa eli mukaan laskettiin kaikki yli yhden vuoden ikäiset potentiaalisesti lisääntymiskykyiset yksilöt, ei ainoastaan lisääntyviä yksilöitä.

3) Asiantuntijatulkinnolla valta siitä, onko laji uhanalainen vai ei

Arvioinnissa asiantuntijatulkinnan merkitys on suuri:

- Arvioinnit laatii mm. epävirallinen lintutyöryhmä, jonka arvioinnissa käyttämiin perusteisiin ja mahdollisiin aineistoihin MMM:n tai riistakeskuksen asiantuntijoilla ei ole pääsyä. Epävirallinen ryhmä ei ole avoin MMM:n tai riistakeskuksen asiantuntijoille, eikä sen käyttämät aineistot ole avoimesti saatavilla, joten arvioinnin asianmukaisuutta ja puolueettomuutta ei pystytä varmistamaan.
- Käytännössä kansalaisaloitteen hyväksyminen tarkoittaisi tällä hetkellä metsästyslailla ja sen nojalla valtioneuvostolle ja ministeriölle metsästyksen kielloista annetulla toimivallalla tapahtuvan päätöksenteon ulkoistamista kokonaan demokraattisen päätöksenteon ulkopuolelle.

4) Arvioinnissa on toisinaan vaikea erottaa luontaisia kannanvaihteluja lajin uhanalaisuuden laukaisevasta vähenemisestä

Esimerkiksi luontaisesti syklisesti yli 30 % vaihtelevien riistalajit uhkaavat joutua sattumalta luokitelluksi uhanalaisiksi.

Kesälaskenta 1988 - 2019 Koko maa Tiheys (yks./km²)

Valitse lajit: Pyy julistettiin uhanalaiseksi vuoden 2019 keväällä, perustuen vuoden 2018 laskentatuloksen (aikuisten parien määrään), joka taas oli seurausta laskentahistorien pohjavuosista 2016-17.

Kesälaskenta: pyy Koko maa 1988-2019 (Tiheys (yks./km²))

- Varoittava esimerkki: pyy arvioitiin 2019 **uhanalaiseksi: vaarantunut**

- Sen jälkeen kanta elpyi 4 vuotta peräkkäin
- Riistakolmiolaskennat 2021:

- Luke: "Varsinkin pyyllä, kannat ovat viime neljän vuoden tapaan jatkaneet kasvuaan lähes koko maassa. Keskimäärin tiheys on kasvanut jopa 32 % viime vuodesta, ollen nyt monin paikoin lähellä pitkäaikaista keskiarvoaan."

5) EU:n tai muun Suomen ulkopuolisen alueen luokituksen mukaan seuraava metsästyskielto johtaisi myös Suomessa runsaslukuisten ja/tai elinvoimaisten riistalajien metsästyskieltoon: mm. teeri, itämerennorppa

Kansalaisaloitteen esittämä ”automaattinen” metsästyskielto johtaisi välittömästi mm. yleisten metsäkanalintujen teeren, pyyn sekä edelleen Ylä-Lapissa elinvoimaisen riekon metsästyksen kieltoon.

6) Vaihtelevien ja taantuvien riistakantojen metsästyspainetta voidaan säädellä joustavammin vuosittaisilla MMM:n asetuksilla

Metsästyslain 38 § [\(10.7.2017/504\)](#)

Metsästyksen rajoittaminen

Jos riistaeläinlajin kanta heikkenee pysyvästi tai tilapäisesti lajin esiintymisalueella tai osalla esiintymisaluetta, voidaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kyseisen riistaeläinlajin metsästystä rajoittaa tai se voidaan kieltää kokonaan. Riistaeläinlajin metsästystä voidaan rajoittaa tai se voidaan kieltää myös, jos tavoiteltava riistaeläinlajin leviäminen tai metsästyksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää. Metsästyksen rajoittaminen voi tarkoittaa myös velvoitetta merkitä saalis tunnistemerkillä.

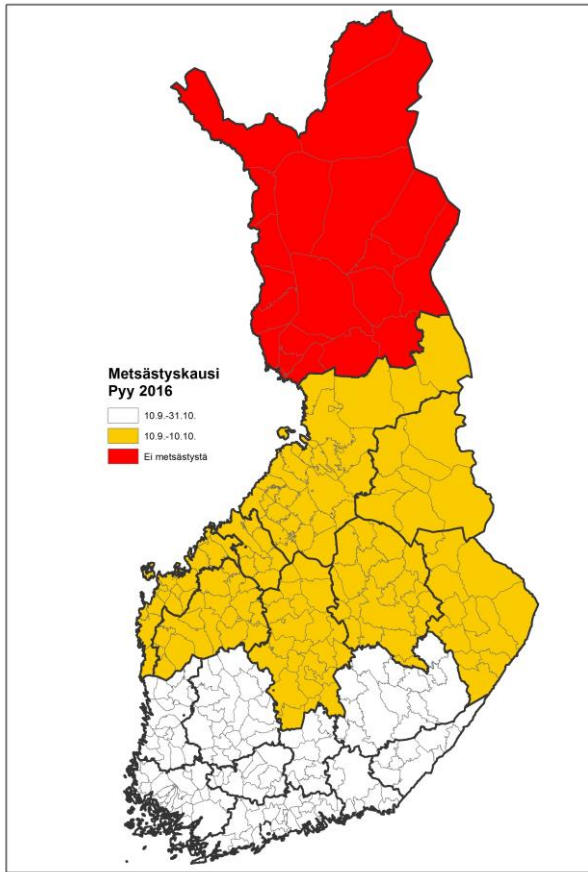
Rajoitus tai kieltö voi olla voimassa korkeintaan kolme vuotta. Jos riistaeläinlajin kanta voimistuu elinvoimaiseksi, rajoitus tai kieltö tulee kumota ennen määräajan päättymistä.

Rajoitus tai kieltö voi olla:

- 1) alueellinen;*
- 2) ajallinen;*
- 3) saaliseläimen sukupuolta koskeva;*
- 4) metsästäjäkohtainen saaliskiintiö; tai*
- 5) pyyntivälinettä tai pyyntimenetelmää koskeva.*

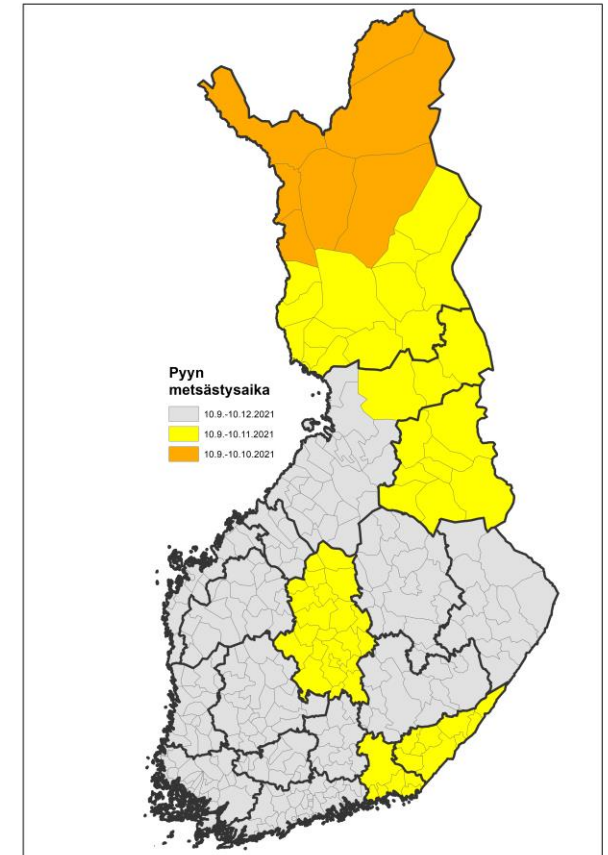
Rajoituksesta, kiellosta tai tunnistemerkistä säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Maa- ja metsätalousministeriön on kuultava ennen asetuksen antamista niitä riistanhoitoyhdistyksiä, joiden toiminta-alueella rajoitus tai kieltö koskee.

6) Vaihtelevien ja taantuvien riistakantojen metsästyspainetta voidaan säädellä joustavammin vuosittaisilla MMM:n asetuksilla

Metsäkanalintujen (metso, teeri, pyy, riekko) metsästysaikoja pituutta säädellään joka vuosi heinä-elokuussa tehtävien riistakolmiolaskentojen perusteella annettavalla MMM:n asetuksella.

Esimerkiksi pyyn metsästys kiellettiin kokonaan vuonna 2016 Lapissa, jossa kanta oli heikko (kuva vas.). Syksyllä 2021 metsästysaikaa lyhennettiin mm. Pohjois-Suomessa. (kuva oik.)

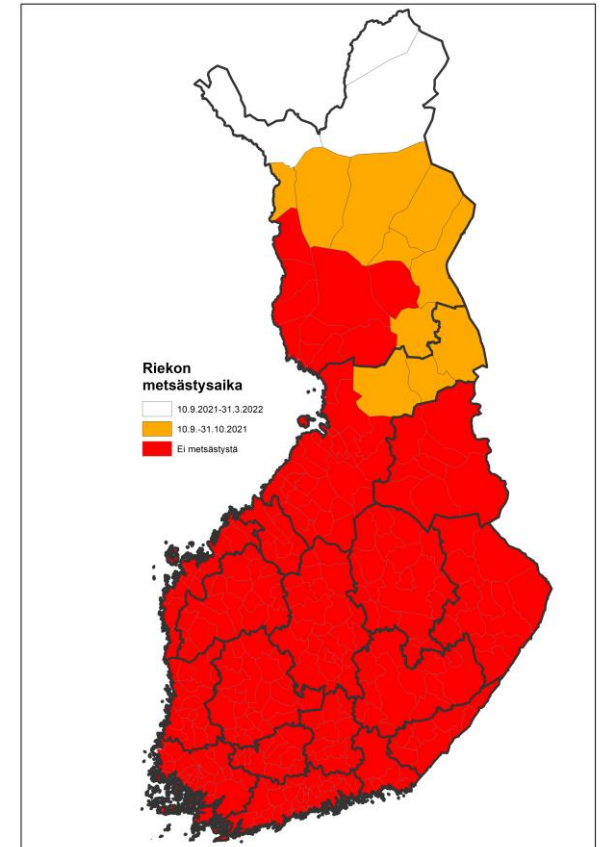

6) Vaihtelevien ja taantuvien riistakantojen metsästyspainetta voidaan säädellä joustavammin vuosittaisilla MMM:n asetuksilla

Esimerkiksi riekko

- Riekon metsästyksen kieltäminen kansalaisaloitteen mukaisesti koko maassa sen vuoksi, että se on arvioitu uhanalaiseksi, olisi täysin tarpeetonta metsästyksen rajoittamista.
- Ylä-Lapissa riekkokanta on paljon tiheämpi, eikä ole taantunut. Siellä sitä voidaan metsästää kestävästi. Ylä-Lapin kanakoira-avusteinen linjalaskennan aineiston pitkäaikainen keskiarvo vuosilta 2008–2020 on noin 7,5 riekkoa/km². Vuonna 2021 kanta oli lähellä keskimääräistä tasoa.
- Riekkokanta on kuitenkin taantunut pitkään keskisessä Suomessa, Kainuussa ja myös Pohjois-Pohjanmaalla, mm. soiden ojituksen ja ilmastonmuutoksen vuoksi.
 - Riekon metsästys on ollut kokonaan kielletty MMM:n vuosittaisilla asetuksilla vuodesta 2011 lähtien Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pohjanmaan, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakunnissa. Myös Kainuussa, osassa Pohjois-Pohjanmaata ja Etelä-Lappia metsästys on kielletty viime vuosina. Metsästysaikaa myös lyhennetty 1 kuukauteen, pl. Ylä-Lapissa.
- Riistakolmiolaskenta 2021:
 - Luke: ”--Myös riekko jatkaa maltillista kannankasvua Lapissa, Kainuussa ja Oulussa, eli niillä boreaalisen metsän alueilla, joissa kanta on tiheimmillään. Etelämpänä, siellä, missä lajia vielä esiintyy laskettavaksi asti, kanta taantui hieman tai pysyi vakaana edelliseen vuoteen verrattuna.”

6) Vaihtelevien ja taantuvien riistakantojen metsästyspainetta voidaan säädellä joustavammin vuosittaisilla MMM:n asetuksilla

Kuluvana metsästysvuonna voimassaolleet asetukset:

- Metsästys kielletty kokonaan 3 vuoden määräajaksi:
 - MMM:n asetus punasotkan metsästyksen kieltämisestä metsästysvuosina 2021–2024 (594/2021)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210594>
 - MMM:n asetus tukkakoskelon metsästyksen kieltämisestä metsästysvuosina 2021–2024 (595/2021)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210595>
- Metsästys kielletty osittain (osassa maata / metsästysaika lyhennetty / metsästäjäkohtaisia saaliskiintiöitä / kielletty pyyntimenetelmä ravintohoukutin / haahkan syysmetsästys kielletty):
 - MMM:n asetus metsähanhen metsästyksen kieltämisestä metsästysvuonna 2021–2022 (593/2021)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210593>
 - MMM:n asetus allin metsästyksen kieltämisestä metsästysvuosina 2021–2024 (592/2021)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210592>
 - MMM:n asetus metson, teeren, pyyn ja riekon metsästyksen kieltämisestä metsästysvuonna 2021–2022 (808/2021)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2021/20210808>
 - MMM:n asetus merihanhen metsästyksen kieltämisestä metsästysvuosina 2020–2023 (531/2020)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20200531>
 - MMM:n asetus haahkan metsästyksen rajoittamisesta (613/2019) <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190613>

Maa- ja metsätalousministeriö